

ПРАВОВА ПРИРОДА ГРУПОВОГО ПОРУШЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

Олійничук Р. П.,

*доцент кафедри правового регулювання економіки і
правознавства юридичного факультету
Тернопільського національного економічного університету,
к.ю.н., доцент*

З моменту проголошення незалежності України неодноразово відбувались дестабілізаційні процеси, що супроводжувались груповим порушенням громадського порядку. На даний час спостерігається високий ступінь нестабільності у громадянському суспільстві України в наслідок призупинення євроінтеграційних процесів, що зумовлює необхідність пошуку шляхів досягнення компромісу між активістами євроінтеграційного руху та працівниками правоохоронних і судових органів. У даному контексті актуальним завданням є дослідження правової природи групового порушення громадського порядку.

Як свідчить практика, значна частина прав і свобод громадян реалізуються у сфері громадського порядку, що обумовлює особливу відповідальність держави за створення такого рівня громадського

порядку, стан якого забезпечував би оптимальні умови для їх реалізації.

Згідно із статтею 293 Кримінального кодексу України (далі – КК України), організація групових дій, що призвели до грубого порушення громадського порядку або суттєвого порушення роботи транспорту, підприємства, установи чи організації, а також активна участь у таких діях караються штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців [1].

Правова природа групового порушення громадського порядку вивчалась багатьма вченими. Вагомий внесок у дослідження даної проблеми зробили П. П. Андрушко, Г. В. Андрусів, В.Г. Гончаренко, М. Ю. Кармазін, В. В. Кузнецов, С. Я. Лихова, В. В. Левчук, М.І. Мельник, П. С. Матишевський, М. І. Хавронюк та ін.

Зокрема, М. Ю. Кармазін вказує на те, що для групового порушення громадського порядку характерне порушення значною кількістю людей порядку проведення мітингів, пікетувань, демонстрацій, що полягає в їх відмові звільнити певну територію чи приміщення та в ігноруванні розпоряджень представників влади чи адміністрації цього приміщення [2].

М. І. Мельник та М. І. Хавронюк стверджують про те, що діяння при вчиненні злочину, передбаченого статтею 293 КК України, виконується, як правило, шляхом дії і полягає в: 1) організації групових дій, що призвели до грубого порушення громадського порядку або суттєвого порушення роботи транспорту, підприємства, установи чи організації; 2) активній участі у них [3, 749].

В свою чергу, як слушно зазначає П. С. Матишевський групове порушення громадського порядку може ініціюватись не натовпом, а окремою групою людей і не супроводжуватись погромами, руйнуваннями, підпалами та іншими подібними діями. Ці дії, не супроводжуються явною неповагою до суспільства, а лише порушують громадський порядок, нормальну діяльність установ, підприємств і організацій, роботу транспорту або пов'язані з явною непокорю законним вимогам представників влади [4, 736].

Важливе місце в розвитку і подальшій ескалації групового порушення громадського порядку займає механізм утворення і формування натовпу, а також особливості поведінки її учасників. Динаміка розвитку групових правопорушень містить у собі кілька взаємозалежних етапів.

Початковий етап характеризується наявністю будь-якого приводу до виникнення конфліктної ситуації. Іноді це просто групові дії вболівальників або фанатів. Це може полягати в невдоволенні групи осіб якоюсь подією, що настала, протесті проти дій влади, комерційних структур, адміністрації підприємств і установ у соціально-побутовій або економічній сферах. У деяких випадках вимоги тих, що зібралися

можуть носити політичний характер. Сам факт утворення групи людей у громадському місці притягує інших людей. І якщо подія становить скандальний інтерес і носить злободенний характер, натовп може швидко розростатися. У таких випадках хтось починає поширювати домисли і слухи, що нерідко мають провокаційний характер. Під їхнім впливом зростає емоційне збудження учасників і глядачів, відбувається так назване „психологічне зараження” натовпу. В умовах анонімності в натовпі в людей знижується почуття відповідальності за свої вчинки, з'являється агресивність і невласлива для звичайних умов зухвалість. Учасники натовпу некритично сприймають пропаганду і гасла, які закликають до насильницьких дій. Висуваючи ультимативні вимоги, натовп вимагає негайного їхнього задоволення. Якщо на даному етапі правоохоронні органи не почнуть активних комплексних і адекватних дій, конфлікт зі стадії групового порушення громадського порядку може перерости в масові заворушення.

Об'єктом групового порушення громадського порядку є громадський порядок у тій його сфері, що пов'язана з суспільними відносинами, які забезпечують обстановку суспільного спокою і поведінку громадян, що відповідає законові, у різних сферах соціального спілкування. Особливість цього злочину полягає в тому, що він спричиняє суттєве порушення роботи транспорту, підприємств чи організацій. Тому, крім громадського порядку, злочин посягає і на додатковий об'єкт – нормальну діяльність транспорту, підприємств, установ чи організацій.

Кириченко О. В. також говорить про те, що основними безпосередніми об'єктами групового порушення громадського порядку є громадський порядок у частині забезпечення спокійних умов суспільно корисної діяльності, побуту і відпочинку людей [5, 29].

Поняття громадського порядку в науці кримінального права, як і адміністративного, визначається неоднозначно.

Звично в правовій літературі громадський порядок розглядається як засіб забезпечення інтересів держави, тому в багатьох джерелах говориться про необхідність укріплення громадського порядку, що дозволяє державі та її органам функціонувати належним чином.

Забезпечення в країні належного громадського порядку, який відповідає вимогам сучасного періоду, є однією з функцій держави [6].

Лошицький М. В. під громадським порядком розуміє урегульовану правовими та іншими соціальними нормами певну частину суспільних відносин, які складають режим життєдіяльності у відповідних регіонах, забезпечують недоторканність життя, здоров'я та гідності громадян, власності та умов, що склалися для нормальної діяльності установ, підприємств, організацій, посадових осіб і громадян [7, 33].

Ульянов О. І. громадський порядок визначає як систему суспільних відносин, урегульованих нормами права й іншими соціальними нормами, що забезпечують спокій населення, повагу до суспільної моралі, до честі і гідності громадян у громадських місцях [8, 22].

Як відмічає В. В. Левчук, за своїм змістом громадський порядок – це порядок суспільних відносин, що забезпечують обстановку громадського спокою, належну поведінку осіб у громадських місцях, додержання норм суспільної моральності, повагу до результатів людської праці, фізичну і моральну недоторканність людей [9, 474].

Отже, на нашу думку, громадський порядок — це сукупність суспільних відносин, що забезпечують спокійні умови життя людей у різних сферах суспільно корисної діяльності, відпочинку, побуту і нормальної діяльності підприємств, організацій, установ у цій сфері.

При цьому, ми вважаємо, що суспільна небезпека групового порушення громадського порядку полягає у тому, що воно спроможне, хоча і тимчасово, паралізувати діяльність органів державної влади і управління; призвести до масштабних порушень громадського порядку; поставити під загрозу громадську безпеку; потягти за собою людські жертви; нанести суттєву економічну шкоду державі, суспільству або конкретній особі.

Таким чином, безпосереднім об'єктом групового порушення громадського порядку вважається громадський порядок.

Об'єктивна сторона цього злочину передбачає дві форми дій: по-перше, організація групового порушення громадського порядку, які призвели до опору представникам влади, а по-друге, активна участь у зазначених діях.

На нашу думку, під організацією групового порушення громадського порядку слід розуміти діяльність, по-перше, спрямовану на підшукування і підготовку осіб для участі в груповому порушенні громадського порядку, об'єднання натовпу, а по-друге, керівництво такими діями, які спрямовані на збудження у людей негативного ставлення до законної влади, існуючого в державі правопорядку.

Способи здійснення організаційних дій можуть бути різними: скликання натовпу; звернення до нього, підготовка і розповсюдження листівок або інших друкованих видань; заклики до непокори, вчинення опору представникам влади, оголошення звернень, у тому числі доведення до натовпу завідомо неправдивої інформації (цьому можуть передувати дії з розповсюдження відповідних чуток); розробка планів дій натовпу з урахуванням настрою людей, накопичених ними образ з визначенням винних у стані, що склався та ін.

Групове порушення громадського порядку є небезпечним злочином, що дестабілізує обстановку в місцях перебування громадян, що підривають основи суспільства і держави та порушують нормальну

життєдіяльність громадян, роботу підприємств, установ, організацій. Групові порушення громадського порядку можуть виникнути в одному або декількох містах, районах, населених пунктах, одночасно або послідовно на певній території, в окремих місцевостях, на об'єктах залізничного, повітряного, водного транспорту, у виправно-трудових установах.

При цьому, викладене свідчить про необхідність узагальнення і глибокого аналізу нагромадженого теоретичного та практичного матеріалу, оцінки окремих тенденцій і обґрунтування на цій основі в подальшому проблем, пов'язаних з правовою природою групового порушення громадського порядку.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341 // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – ст. 131.
2. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.viaduk.net/>
3. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року / За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – К.: Каннон, А.С.К., 2002. – 1104 с.
4. Кримінальне право України: Особлива частина: Підручник для студентів юрид. вузів і фак. / Г.В. Андрусів, П.П. Андрушко, С.Я. Лихова та інші; За редакцією П.С. Матишевського та інших – К.: Юрінком Інтер, 1999. – 896 с.
5. Кириченко О.В. Кримінально-правові та кримінологічні аспекти протидії завідомо неправдивим повідомленням про загрозу громадській безпеці: дис. к-та юридич. наук: 12.00.07/ О.В. Кириченко. – Запоріжжя, 2005. – 234 с.
6. Закон України від 20 грудня 1990 р. „Про міліцію” // Відомості Верховної Ради України. - 1991. - № 4. - Ст. 20.
7. Лошицький М.В. Адміністративно-правові відносини в сфері охорони громадського порядку: дис. к-та юридич. наук: 12.00.07/ М.В. Лошицький. – Київ, 2002. – 181 с.
8. Ульянов О.І. Адміністративно-правовий захист міліцією прав громадян у сфері громадського порядку: дис. к-та юридич. наук: 12.00.07/ О.І. Ульянов. – Одеса, 2002. – 180 с.
9. Левчук В.В. Проблеми визначення об'єкта хуліганства та його значення при кваліфікації злочинів // К.: 36. наук. праць “Держава і право”. – № 40. – 2008. – С. 468–474.